

**Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyinin İncelenmesi
(Bilecik Örneği)ⁱ**

İsmail ÇELİK¹

Esra AYEŞ ASLAN²

Özet

Çalışma okul öncesi öğretmenlerinin istismarı tanıma konusundaki yeterliliklerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nicel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Bilecik merkez ve ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi kurumlarında görev yapan 138 okul öncesi öğretmeninden çalışmaya katılmayı kabul eden 119'u ile çalışma tamamlanmıştır. Veri toplama aracı olarak okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi amacıyla geliştirilen 'Öğretmen Anket Formu' ölçeği uygulanmıştır. Araştırma verilerinin değerlendirilmesi bilgisayar ortamında SPSS 20 programında t testi, tek yönlü Anova, yüzde, frekanslar ve aritmetik ortalama istatistiksel analiz yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda katılımcılar çocuklara uygulanan fiziksel istismarı tamamen tanıma yetisine sahipken duygusal ve cinsel istismar belirtilerini tanımada bazı belirtileri tanıyabiliyorken bazı belirtileri kısmen tanıdıkları belirlenmiştir. Öğretmenlerin %98,3'ü çocuk istismarından şüphelenildiği durumlarda bu durumun gerekli mercilere bildirilmesi konusunda kendilerinin sorumlu olduklarını düşünmektedirler. Analiz sonuçlarına göre kadın öğretmenlerin raporlama süreçleri puan ortalaması erkek öğretmenlerin raporlama süreçleri puan ortalamalarından anlamlı derecede daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *İstismar, Çocuk, Okul Öncesi, Program, Farkındalık*

**An Assessment of the Awareness Level of Preschool Teachers on Child Abuse
(Bilecik Case Study)**

Abstract

This research is to assess the competence of preschool teachers on recognizing child abuse. Quantitative screening model was used in the research. At the time of the survey there were 138 preschool teachers working under the authority of Turkish Ministry of Education in Bilecik. The study analysed the answers given by 119 of those preschool teachers. The 'Teacher Survey Form' scale, which is designed to assess the level of awareness of preschool teachers about child abuse, was applied as a data collection tool. Data collection "teachers' questionnaire form" on child abuse. The research data was analyzed in SPSS 20 programme with methods such as; t-test, one-way anova, percentage, frequencies and arithmetic mean. The results show that while participants were able to fully recognize the physical abuse, they were partly able to recognize some of the symptoms and signs of emotional and sexual abuse. 98.3% of the teachers think that they are responsible for reporting any suspicion of child abuse to the necessary authorities. According to the analysis results, the mean scores of female teachers' reporting processes were found to be significantly higher than the mean scores of male teachers'.

Keywords: *Child Abuse, Preschool, Programme, Awareness*

ⁱ Çalışmanın bir kısmı 27. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresinde özet olarak sunulmuştur.

¹ Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi. ic1977@hotmail.com

² Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi. esra.aslan@bilecik.edu.tr

Giriş

Toplumları geleceğe taşıyan en önemli kaynak, bedenen ve ruhen sağlıklı ve iyi yetişmiş çocuklardır. Bu nedenle toplumlar çocuklarını fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan tam bir iyilik halinde yetiştirmek zorundadırlar. Ancak toplum için önemsenen daha çok fiziksel iyiliktir. Duygusal ve sosyal iyilik durumları ise çoğu zaman görmezden gelinmektedir. Oysaki bütüncül bir iyilik durumundan bahsedebilmek için fiziksel, duygusal ve sosyal iyilik halinin devamının sağlanması lazımdır (Şahin, 2001, s. 104; Turla, 2005, s. 242; Wood & Ludwig, 2010, s. 1688). Bu noktada toplum içinde çocukla etkileşim halinde olan aile başta olmak üzere, eğitim bilimciler, çocuk gelişimciler, sosyal hizmet uzmanları, emniyet güçleri vs. birçok kuruma ve meslek grubuna iş düşmektedir. Çünkü toplum içinde yaşayan çocukların ruhsal ve sosyal iyiliğinin bozulması da maalesef toplum içinde maruz kaldıkları etkiler nedeniyle olmaktadır (Aral, 2001, s. 48; Bahar, 2009, s. 52, Cüceloğlu, 2003, s. 42). Çocuğa zarar verici davranışlar geçmişten beri toplumun içinde var olmakla birlikte son yıllarda çocuklara uygulanan zararlı yaklaşımların artması sonucu istismar önlemleri daha çok gündeme gelmiştir. Ayrıca DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) istismarın farklı boyutlarını belirtmek amacıyla; cinsel, fiziksel ve duygusal istismar olarak sınıflandırmıştır (Akyüz, 2018, s. 2-3; Bahar, 2009, s. 53; Bulut, 2018, s. 208; Cüceloğlu, 2003, s. 43; Pala, 2011, s. 25; Jonhson 1996, s. 114; Kara, 2004, s. 144; Kuşuoğlu, 2004, s. 578).

Çocukların aile üyelerinden, bakıcılarından, akrabalarından, kardeşlerinden, öğretmenlerinden ve toplum içinde iletişim halinde olduğu birçok kişiden istismara uğrama ihtimali yüksektir. Çocuklar gelişimleri açısından yeterli olmadıkları için çocukların korunması yine yetişkinlere düşmektedir. Ancak yetişkinlerin bu konuda duyarlı ve yüksek farkındalık düzeyine sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle yetişkinlerin çocuklara uygulanan fiziksel, cinsel ve duygusal istismarın belirtilerini bilmeleri ve tanımları önem arz etmektedir (Polat, 2011, s. 62; Pala, 2011, s. 26). Eğer birey, istismarı tanıma konusunda yeterli bir düzeyde olursa istismarın önlenmesi daha kolay olacaktır. Çocuklarla önemli bir zaman geçirme olanakları sayesinde öğretmenler, çocukları gözlemlene ve olası aksaklıkları fark etme imkânına sahiptir. Bu noktada öğretmenlerin çocuklarda görülebilecek istismarı tespit edebilmeleri için istismar çeşitlerini ve belirtilerini tanımları önemlidir (Tuna, 2010, s. 25).

Tespit edilmesi en kolay ve en yaygın görülen istismar çeşidi fiziksel istismardır. Fiziksel istismar bir yetişkin tarafından çocuğun fiziksel bütünlüğüne zarar verilmesidir. Çocuğa verilen zarar bazen çocuğun hayatına mal olabilecek boyutlara gelebilmektedir. Fiziksel istismarın çocuk üzerindeki etkileri akut ve kronik olarak ikiye ayrılmaktadır. Fiziksel travmaya bağlı yaralanma, morarma vb. şekilde olan fiziksel travmanın akut etkilerini duygusal ve sosyal yönde oluşan kronik etkiler takip etmektedir (Bulut, 2018, s. 284; Hilal, 2005, s. 404; Polat, 2007, s. 57; Wood&Ludwig, 2010, s. 1688; Yolcu, 2009, s. 66). Fiziksel istismarın dışında karşılaşılan diğer bir istismar çeşidi cinsel istismardır.

Cinsel istismar çocuğa yöneltilen ve toplumsal baskılar nedeniyle çoğunlukla gizil kalan ve tespit edilmesi zor olan istismar çeşididir (Keskin, 2005, s. 120). Cinsel istismar aile içinden ya da dışarıdan biri tarafından cinsel gereksinimini karşılamak için çocuğun bedenine zarar verilmesidir. Aile içinde gerçekleşen cinsel istismar ensest olarak adlandırılmaktadır (TDK, 2019). Ensest ise toplumsal boyutu nedeni ile saklanabilmekte ve uzun süreli olarak devam edebilmektedir. Çocuğun üzerine olan etkileri de bu oranda çok boyutlu ve travmatiktir. Bozbeyoğlu ve arkadaşları tarafından (2010) yapılan çalışmaya göre aile içi ensest ilişki daha çok kendinden büyük çocuklar ve baba tarafından gerçekleştirilmektedir.

Çocuklarda görülen travmatik etkiler daha çok çocuğun yakınından gördüğü istismarla oluşmaktadır. Ancak cinsel istismarın belirtilerinin tanınması daha zor olabilmektedir. Çünkü cinsel içerikli oyunlar, yabancıardan korkma gibi davranışların yanında başarısızlık, sosyal izolasyon ve uyumsuzluk gibi davranış belirtileri gösterebilmektedir. Bu nedenle çocuklarda etkileşimde olan her kesin bu belirtileri değerlendirmesi açısından eğitimi olması gereklidir (Kesner, 2002, s. 222; Şahin, 2006, s. 6; Ünal, 2008, s. 12; Yulaf, 2013, s. 156). Eğitimi olan birey istismar durumlarını tespit etme konusunda daha yetkin kabul edilmektedir.

Tespit edilmesi zor olan bir başka türü duygusal istismardır. Duygusal istismar çocuğun hor görülmesi, aşağılanması, umursanmaması, örselenmesi, ihtiyaçlarının karşılanmaması ve azarlanması gibi çocuğun kişiliğine zarar verici davranış kalıplarının sürekli olarak uygulanmasıdır (Şahin, 2006, s. 25; Topbaş, 2004, s. 78, Yılmaz, 2006, s. 33). Çocuklar, kişiliklerini yetişkinlerin davranışlarına verdikleri tepkiler sayesinde biçimlendirirler. Uygun tepki alınmazsa sağlıklı kişiliğin göstergesi olan davranışlar ortaya konulamaz. Ayrıca duygusal istismara çoğu zaman diğer istismar türleri eşlik eder. Bu nedenle diğer istismar çeşitleri ile karıştırılabilir. Çünkü duygusal istismara uğrayan çocuklarda oburluk, iştahsızlık, enürezis, başarısızlık, içe kapanıklık ve birilerine bağımlılık gibi fiziksel veya psikolojik belirtilerle kendini gösterebilir. Duygusal istismarında cinsel istismar gibi depresyon ve düşük benlik saygısı gibi kronik etkileri de söz konusudur (Aral, 1997, s. 47; Kenny, 2004, s. 1314; Ünal, 2008, s. 16). Bu sebeple ortaya çıkacak etkileri giderecek iyi bir eğitim programı oluşturulup uygulanması gerekmektedir.

Duygusal istismarın bir başka önemli özelliği ise tespit edilmesinin zorluğu ya da çoğunlukla görmezden gelinmesidir. Bu nedenle yetişkinlerin çocukları bir birey olarak kabul edip davranışlarını ona göre şekillendirmeleri gerekir (Cirit, 2015, s. 20; Yılmaz, 2006, s. 32; Yörükoğlu, 1992, s. 17).

Çocuklar çeşitli sebeplerle ailesi, sosyal çevresi, arkadaşları ve hatta okulda öğretmenleri tarafından istismara uğramaktadırlar. Çocuklarla en çok vakit geçiren grup olan öğretmenlerin çocukları istismar belirtileri açısından gözlemlemesi önemlidir (Gölge, 2012, s. 87; Çelik, 2018, s. 1-5). Rehber öğretmenlerin de bu noktada önemli görevler üstlenmesi beklenmektedir (Sönmez, 2017). Özellikle çocukların kendilerini korumalarının ve ifade gücünün daha düşük olduğu dönem olan okul öncesi öğretmenlerinin istismar belirtilerini tanımaları ve önlemler almaları çok büyük önem arz etmektedir. Bu noktada ortaya çıkan istismarların sebeplerinin bilinmesi ve bunların gerekli mercilere bildirilmesi, sonrasında uygulanacak olan terapi programları hakkında öğretmenlere gereken eğitimin verilmesi, hatta önleyici tedbirlerin alınarak bu olayların önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle çalışma okul öncesi öğretmenlerinin istismar tanıma konusundaki yeterlilikleri değerlendirmesi dolayısıyla literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, sosyal bilimler alanında en sık kullanılan ve nicel yöntem olan tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2007, s. 48).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Bilecik merkez ve ilçelerinde (Bozüyük, Pazaryeri, Osmaneli, İnhisar, Yenipazar, Gölpazarı, Söğüt) Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi kurumlarında görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Çalışmada evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiş olup 138 okul öncesi öğretmeninden çalışmaya katılmayı kabul eden 119'u ile çalışma tamamlanmıştır.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo Demografik Değişkenlerine İlişkin Frekans ve Yüzdeleri

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	112	94,1
	Erkek	7	5,9
Eğitim Düzeyi	Kız Meslek Lise	12	10,1
	Önlisans	101	84,9
	Lisans ve üstü	6	5,0
Hizmet Süresi	0-5 yıl	49	41,2
	6-10 yıl	49	41,2
	11-15 yıl	12	10,1
	16 ve üstü	9	7,6
Bilgilendirilme durumu	Evet	77	64,7
	Hayır	42	35,3
Toplam		119	100,0

Tablo 1'de katılımcıların sosyo demografik özelliklerine göre frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun kadın olduğu ve önlisans mezunu oldukları görülmektedir. Hizmet süreleri incelendiğinde, hemen hemen yarısının beş diğer yarısının ise 10 yıllık bir tecrübeye sahip oldukları ve öğretmenlerin üçte ikisinin çocuk istismarı konusunda bilgilendirme aldığı görülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Öğretmen Anket Formu: Veri toplama aracı olarak Sarıbaş (2013) tarafından okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi amacıyla geliştirilen ve ölçümlerin güvenirliliği için kanıt toplanmış olan ‘Öğretmen Anket Formu’ ölçeği uygulanmıştır.

Anket dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyo demografik veriler, ikinci bölümde okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı (duygusal, cinsel, fiziksel) belirtilerini tanıyabilme yeterliliklerini değerlendiren amaçlı 21 madde bulunmaktadır. Üçüncü bölümde duygusal, fiziksel ve cinsel istismarın davranışsal belirtilerini içeren 19 madde bulunmaktadır. Dördüncü bölümde ise istismar belirtilerinin raporlanmasıyla ilgili 3 madde bulunmaktadır (Sarıbaş, 2013). Ölçme aracı olarak kullanılan anketin üçüncü bölümüne ilişkin frekans ve ortalama analizleri verilmemiş olup sadece fark istatistikleri (Mann Whitney U gibi) verilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin değerlendirilmesi SPSS istatistiksel paket programı (versiyon 25) kullanılarak analiz edilmiştir. Veri setinin analizinde veri setinin normal dağılım varsayımı sağlanmadığından; Mann Whitney U testi, Kruskal Wallis testi, yüzde, frekanslar ve aritmetik ortalama istatistiksel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Araştırmada manidarlık düzeyi ise .05 olarak esas alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan bulgulara yer verilmiştir. İlk olarak veri toplama aracının ikinci bölümü olan çocuk istismarı belirtilerini tanımlayabilme yeterliklerine ilişkin öğretmen görüşleri incelenmiş ve sonuçları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Okul Öncesi Öğretmenlerin Çocuk İstismarı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel) Belirtilerini Tanımlayabilme Yeterliklerine İlişkin Görüşleri

		E		K		H		\bar{x}	SS
		f	%	f	%	f	%		
Duygusal İstismar	Arkadaşlık kurmada zorlanma	49	41,2	51	42,9	19	16,0	1.75	.72
	Çok pasif ve kendi halinde olma	53	44,5	5	42,0	16	13,4	1.69	.70
	Yabancılara yaklaşmak istememe	71	59,7	45	37,8	3	2,5	1.43	.55
	Yeme bozuklukları olma	25	21,0	57	47,9	37	31,1	2.10	.72
	Alıngan olma	27	22,7	62	52,1	30	25,2	2.03	.69
	Alt ıslatma, tırnak yeme gibi davranış bozuklukları gösterme	76	63,9	39	32,8	4	3,4	.40	¹ .56
	Kendine güvensiz olma	68	57,1	47	39,5	4	3,4	1.46	.56
Fiziksel İstismar	Yüzde, dudakta ve ağızda açıklanamayan morluklar	96	80,7	23	19,3	0	0	1.19	.40
	El ve ayakta yanıklar	72	60,5	43	36,1	4	3,4	1.43	.56
	Ağızda, gözlerde açıklanamayan yaralar, zedelenmeler	95	79,8	24	20,2	0	0	1.20	.40
	Vücudun herhangi bir yerinde ısırmaya ilişkin izler	91	76,5	28	23,5	0	0	1.24	.43
	Vücutta farklı tonlarda morluklar	96	80,7	23	19,3	0	0	1.19	.40
	Vücutta halka şeklinde çürükler	90	75,6	26	21,8	3	2,5	1.27	.50
	Bilek ve boyunda kordon, ip v.b izler	104	87,4	13	10,9	2	1,7	1.14	.40
	Vücutta kemer gibi obje izleri	109	91,6	10	8,4	0	0	1.08	.28
Cinsel İstismar	Çocukta yeme ve uyku bozuklukları	30	25,2	69	58,0	20	16,8	1.92	.65
	Altını ıslatma, parmak emme gibi davranış sorunları	49	41,2	66	55,5	4	3,4	1.62	.55
	Sık ve devamlı cinsel oyun	74	62,2	40	33,6	5	4,2	1.42	.57
	Mide bulantısı şikâyetleri	21	17,6	74	62,2	24	20,2	2.03	.62
	Yabancılardan korkma	66	55,5	49	41,2	4	3,4	1.48	.57
	İçe kapanık ve çekingen olma	51	42,9	60	50,4	8	6,7	1.64	.61

Tablo 2’de okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı belirtilerini tanımlayabilme yeterliklerine yönelik görüşleri duygusal, fiziksel ve cinsel istismar açısından verilmiştir. Buna göre okul öncesi öğretmenlerinin *duygusal istismar* belirtilerine yönelik görüşleri şu şekildedir: Okul öncesi öğretmenleri *Duygusal İstismar* belirtilerinden “Arkadaşlık kurmada zorlanma” ($\bar{x}=1.75$) “Çok pasif ve kendi halinde olma” ($\bar{x}=1.69$), “Yeme bozuklukları olma” ($\bar{x}=2.10$) ve “Alıngan olma” ($\bar{x}=2.03$) maddelerine kısmen düzeyinde görüş bildirmiştir. Ayrıca “Yabancılara yaklaşmak istememe” ($\bar{x}=1.43$), “Alt ıslatma, tırnak yeme, parmak emme gibi davranış bozuklukları gösterme” ($\bar{x}=1.40$) ve “Kendine güvensiz olma” ($\bar{x}=1.46$) maddelerine ise evet düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin *Fiziksel İstismar* belirtilerine yönelik görüşleri şu şekildedir: Okul öncesi öğretmenleri *Fiziksel İstismar* belirtilerinden “Yüzde, dudakta ve ağızda açıklanamayan morluklar” ($\bar{x}=1.19$), “El ve ayakta yanıklar” ($\bar{x}=1.43$), “Ağızda, dudaklarda ve gözlerde açıklanamayan yaralar ve zedelenmeler” ($\bar{x}=1.20$), “Vücudun herhangi bir yerinde ısırmaya ilişkin izler” ($\bar{x}=1.24$), “Vücutta farklı tonlarda morluklar” ($\bar{x}=1.19$), “Vücutta halka şeklinde çürükler” ($\bar{x}=1.27$), “Bilek ve boyunda kordon, ip v.b izler” ($\bar{x}=1.14$) ve “Vücutta kemer, elektrik kordonu gibi obje izleri” ($\bar{x}=1.08$) maddelerine ise evet düzeyinde görüş bildirmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin *Cinsel İstismar* belirtilerine yönelik görüşleri şu şekildedir: Öncesi öğretmenleri *Fiziksel İstismar* belirtilerinden “Çocukta yeme ve uyku bozuklukları” ($\bar{x}=1.92$), “Altını ıslatma, parmak emme, tırnak yeme gibi davranış sorunları” ($\bar{x}=1.62$), “Mide bulantısı şikâyetleri” ($\bar{x}=2.03$) ve “İçe kapanık ve çekingen olma” ($\bar{x}=1.64$) maddelerine kısmen düzeyinde görüş bildirmiştir. Ayrıca okul öncesi öğretmenleri *Cinsel İstismar* belirtilerinden “Sık ve devamlı cinsel oyun” ($\bar{x}=1.42$) ve “Yabancılardan korkma” ($\bar{x}=1.48$) maddelerine evet düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerin çocuk istismarı belirtilerini tanımlayabilme yeterliklerine ilişkin görüşleri incelendikten sonra, öğretmenlerin böyle bir durumda bu durumu bildirme sorumluluklarına ilişkin görüşleri incelenmiş ve bulguları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Okul Öncesi Öğretmenlerin İstismar ile Karşılaşma Durumunda Bildirim Yapma Sorumluluklarına İlişkin Görüşleri

	Evet		Emin Değilim		Hayır		\bar{x}	SS
	f	%	f	%	f	%		
	Çocuk istismarı şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olduğunuzu düşünüyor musunuz?	116	97,5	3	2,5	0		
Öğretmen olarak çocuk istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?	117	98,3	2	1,7	0	0	1,02	0,13
Ahlaki anlamda çocuk istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?	116	97,5	1	,8	2	1,7	1,04	0,27

Tablo 3’de okul öncesi öğretmenlerinin istismar ile karşılaşma durumunda bildirim yapma sorumluluklarına ilişkin görüşleri verilmiştir. Buna göre okul öncesi öğretmenleri “Çocuk istismarı şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olduğunuzu düşünüyor musunuz?”, (\bar{x} =1.03) “Öğretmen olarak çocuk istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?” (\bar{x} =1.02) ve “Ahlaki anlamda çocuk istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?” (\bar{x} =1.04) sorularına evet düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 4. Okul Öncesi Öğretmenlerin İstismar ile Karşılaşma Durumunda Bildirim Yapacakları Kurumlara Yönelik Görüşleri

	\bar{x}	SS
() Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	3,63	1,07
() Milli Eğitim Müdürlüğü	2,77	0,99
() Sağlık Müdürlüğü	4,19	1,26
() Okul Aile Birliği	4,16	1,82
Duygusal İstismar () Okul Yönetimi	1,06	0,42
() Polis	3,01	1,20
() Diğer (Lütfen belirtiniz)	3,08	0,40

Tablo 4’de okul öncesi öğretmenlerinin istismar ile karşılaşma durumunda bildirim yapacakları kurumlara yönelik görüşleri verilmiştir. Buna göre okul öncesi öğretmenleri istismar ile karşılaşma durumunda bildirim yapacakları kurumlar en sık tercih edilenden en az tercih edilene göre şu şekilde sıralanmıştır. Sağlık Müdürlüğü (\bar{x} =4,19), Okul Aile Birliği (\bar{x} =4,16), Sosyal Hizmetler Müdürlüğü (\bar{x} =3,63), (\bar{x} =Diğer 3,08), Polis (\bar{x} =3,01), Milli Eğitim Müdürlüğü (\bar{x} =2,77) ve Okul Yönetimi (\bar{x} =1,06)’dir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarını tanımlayabilme yeterlikleri, çocuk istismarının davranışsal belirtileri ve çocuk istismarını bildirme durumlarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları incelendikten sonra, öğretmenlerin cinsiyet ve eğitim düzeyine göre bir farklılaşmanın olup olmadığı incelenmiştir. İlk olarak öğretmenlerin istismarı tanımlayabilme yeterliği, istismarın davranışsal belirtileri ve istismarı bildirme düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Verilerin analizinde kullanılacak analiz yöntemi belirlenmeden önce veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Yapılan analizler neticesinde cinsiyet değişkeni için veri setinin normal dağılım göstermediği belirlenmiş olduğundan verilerin analizinde t testinin nonparametrik karşılığı olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5-7’de verilmiştir.

Tablo 5. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel) Belirtileri Tanımlayabilme Yeterliği Düzeylerinin Cinsiyet Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel	Kadın	112	58,89	6596,00	268,00	0,139
	Erkek	7	77,71	544,00		
Duygusal	Kadın	112	59,16	6625,50	297,50	0,283
	Erkek	7	73,50	514,50		
Cinsel	Kadın	112	59,45	6673,00	330,50	0,483
	Erkek	7	68,79	467,00		
Toplam		119				

Not: *p < 0,05

Tablo 5’de verilen analiz sonuçları incelendiğinde, çocuk istismarı belirtilerini tanımlayabilme yeterlik düzeylerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (p > 0,05). Başka bir deyişle erkek ve kadın öğretmenlerin çocuk istismarı tanımlayabilme yeterliklerinin benzer düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarını tanımlayabilme yeterliklerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlendikten sonra, çocuk istismarının davranışsal belirtilerini belirleme düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiş olup sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel) Davranışsal Belirti Düzeylerinin Cinsiyet Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel	Kadın	112	60,18	6740,50	371,50	0,816
	Erkek	7	57,07	399,50		
Duygusal	Kadın	112	59,54	6669,00	341,00	0,563
	Erkek	7	67,29	471,00		
Cinsel	Kadın	112	59,58	6673,00	345,00	0,592
	Erkek	7	66,71	467,00		
Toplam		119				

Not: *p < 0,05

Tablo 6’da verilen analiz sonuçları incelendiğinde, çocuk istismarının davranışsal belirtilerini belirleme düzeylerinin cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (p > 0,05). Başka bir deyişle erkek ve kadın öğretmenlerin çocuk istismarının davranışsal belirtilerini belirlemelerinin benzer düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarının davranışsal belirtilerini belirlemelerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlendikten sonra, çocuk istismarının olması durumunda bu durumu bildirme düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiş olup sonuçlar Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarını Bildirme Düzeylerinin Cinsiyet Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Mann Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Cinsiyet	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Bildirme Durumu	Kadın	112	60,19	6741,00	371,00	0,532
	Erkek	7	57,00	399,00		
Toplam		119				

Not: *p < 0,05

Tablo 7’de verilen analiz sonuçları incelendiğinde, çocuk istismarı olması durumunda bu durumu ilgili yerlere bildirme durumunun cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur (p > 0,05). Başka bir deyişle erkek ve kadın öğretmenlerin çocuk istismarı olması durumunda ilgili yerlere bildirme durumlarının benzer düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı belirtilerini tanımlayabilme yeterliği, çocuk istismarının davranışsal belirtilerini belirleme ve çocuk istismarı olması durumunda yetkililere bildirme durumlarının cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığı belirlendikten sonra, bu faktörlerin öğretmenlerin eğitim düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Veri setinin normal dağılımına bakılmış ve eğitim düzeyine göre veri setinin normal dağılım göstermediği bulunmuş olduğundan verilerin analizinde tek yönlü varyans analizinin nonparametrik karşılığı olan Kruskal Wallis H testi kullanılmıştır.

Tablo 8. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel) Belirtileri Tanımlayabilme Yeterliği Düzeylerinin Eğitim Düzeyi Açısından Farklılaşp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Faktör	Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ortalaması	H Testi	sd	p
Fiziksel	Lise	12	70,88	4,44	2	0,109
	Önlisans	101	60,21			
	Lisans ve üstü	6	34,67			
Duygusal	Lise	12	52,38	6,75	2	0,034*
	Önlisans	101	59,56			
	Lisans ve üstü	6	82,58			
Cinsel	Lise	12	55,88	3,08	2	0,214
	Önlisans	101	59,31			
	Lisans ve üstü	6	79,92			
Toplam		119				

Not: *p < 0,05

Tablo 8 incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı belirtilerini tanımlayabilme yeterliklerinden fiziksel belirtilerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir ($H_{(2)} = 4,44$; p > 0,05). Çocuk istismarı belirtilerinden duygusal istismarı tanımlayabilme yeterliğinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farka sahip olduğu gözlemlenmiştir ($H_{(2)} = 6,75$; p < 0,05). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı belirtilerinden cinsel istismarı tanımlayabilme yeterliklerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur ($H_{(2)} = 3,08$; p > 0,05).

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarının davranışsal belirtilerini belirleme düzeylerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan Kruskal Wallis H testi Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı (Duygusal, Fiziksel ve Cinsel) Davranışsal Belirtileri Belirleme Düzeylerinin Eğitim Düzeyi Açısından Farklılaşıp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Faktör	Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ortalaması	H Testi	sd	p
Fiziksel	Lise	12	58,83	1,38	2	0,501
	Önlisans	101	59,28			
	Lisans ve üstü	6	74,50			
Duygusal	Lise	12	58,21	2,91	2	0,234
	Önlisans	101	59,02			
	Lisans ve üstü	6	80,00			
Cinsel	Lise	12	59,25	2,03	2	0,363
	Önlisans	101	59,19			
	Lisans ve üstü	6	75,08			
Toplam		119				

Not: *p < 0,05

Tablo 9 incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarının davranışsal belirtileri olan fiziksel, duygusal ve cinsel belirtileri belirleme düzeylerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir (Fiziksel için $H_{(2)} = 1,38$; $p > 0,05$; Duygusal için $H_{(2)} = 2,91$; $p > 0,05$ ve Cinsel için $H_{(2)} = 2,03$; $p > 0,05$). Başka bir deyişle okul öncesi öğretmenlerin eğitim düzeyi fark etmeksizin çocuk istismarının davranışsal belirtilerini belirleme durumlarının benzer olduğu bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı olması durumunda yetkililere bildirme durumlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan Kruskal Wallis H testi Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarını Bildirme Düzeylerinin Eğitim Düzeyine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına Yönelik Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Faktör	Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ortalaması	H Testi	sd	p
Bildirme Durumu	Lise	12	57,00	2,33	2	0,312
	Önlisans	101	59,96			
	Lisans ve üstü	6	66,67			
Toplam		119				

Not: *p < 0,05

Tablo 10’da verilen analiz sonuçları incelendiğinde, çocuk istismarı olması durumunda bu durumu ilgili yerlere bildirme durumunun eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($H_{(2)} = 2,33$; $p > 0,05$).

Tartışma ve Sonuç

Çalışmada katılımcıların %94.1'ni kadın cinsiyette olduğu tespit edilmiştir. Bu durum toplum içinde öğretmenliğin daha çok kadın mesleği olarak görülmesi nedeni ile olağan olarak değerlendirilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin %84,9'unun ön lisans mezunu olmasını ise ülkemizde bir dönem uygulanan meslek liselerinin ön lisans bölümlerine sınavsız geçiş hakkının olması ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca katılımcıların %64.7'si istismar konusunda bilgilendirildiğini dile getirmiştir. Bu durum bazı üniversitelerin müfredatında istismara ilişkin düzenlemelerin olmasına bağlanmıştır.

Duygusal istismar etkileri itibari ile yetişkinlikte de izleri devam eden ve tespit edilmesi zor olan bir durumdur. Ancak öğretmenler çocukların arkadaşları ve ailesiyle her ortamda ki durumunu görme imkânına sahip olursa öğretmenlerin duygusal istismarın belirtilerini tanımaları ve bu durumu tespit etmeleri kolaylaşacaktır. (Dereobalı, 2013, s. 52). Katılımcılar **Duygusal İstismar** belirtilerinden olan "Arkadaşlık kurmada zorlanma" (%42,9), "Yeme bozuklukları olma" (%47,9) ve "Alıngan olma" (%52,1) maddelerini kısmen duygusal istismar belirtisi olarak değerlendirirken "Alt ıslatma, tırnak yeme, parmak emme gibi davranış bozuklukları gösterme" (%63,9) gibi daha fiziksel davranış bozukluklarını ise duygusal istismar belirtisi olarak değerlendirmektedirler. Bu durum dikkat çekici bir değerlendirme olarak görülmektedir. Çünkü alt ıslatma, tırnak yeme ve parmak emme gibi davranışlar daha çok fiziksel belirtilerdir. Dolayısıyla duygusal istismar ile çoğu zaman bu durum ilişkilendirilmez (Johanson,1996). Ayrıca çalışmada "Çok pasif ve kendi halinde olma" (%44,5) "Yabancılara yaklaşmak istememe" (%59,7), ve "Kendine güvensiz olma" maddeleri (%57,1) oranında evet olarak cevaplanmıştır. Bu durum asosyal kişilik özelliği duygusal istismarın hem uzun dönemli hem de kısa dönemli etkileri arasında olup öğretmenlerinde duruma böyle cevap vermeleri olağan olarak değerlendirilmiştir. Çünkü anne-baba ya da diğer yakınlarından gerekli yakınlığı ve ilgiyi göremeyen hatta zarar gören çocukların kendilerine, başkalarına ve hayata karşı olan güvenleri zedelenmektedir.

Diğer istismar çeşitlerine göre fiziksel istismar tespit edilmesi en kolay istismar çeşididir. Çalışmada okul öncesi öğretmenleri **Fiziksel İstismar** belirtilerinden kabul edilen "Yüzde, dudakta ve ağızda açıklanamayan morluklar" (%80,7), "El ve ayakta yanıklar" (%60,7), "Ağızda, dudaklarda ve gözlerde açıklanamayan yaralar ve zedelenmeler" (%79,8), "Vücudun herhangi bir yerinde ısırmaya ilişkin izler" (%76,5), "Vücutta farklı tonlarda morluklar" (%80,7), "Vücutta halka şeklinde çürükler" (%75,6), "Bilek ve boyunda kordon, ip v.b izler" (%87,4) ve "Vücutta kemer, elektrik kordonu gibi obje izleri" maddeleri (%91,6) düzeyinde evet şeklinde görüş bildirmişlerdir. Çalışmada fiziksel istismar belirtilerinin tanınma oranı diğer istismar belirtilerine göre daha yüksek olarak değerlendirilmiştir. Bu noktada literatür incelendiğinde çalışma sonuçlarını destekler nitelikte çalışmalara rastlanmıştır. Erol (2007) okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismar bulgularını tanıma durumlarını incelediği çalışmasında öğretmenlerin çocukların yüzlerindeki yara ve morluklarını görme oranlarının % 45,7 oranda olduğu görülmüştür. Ayrıca ebe hemşirelerin ihmal ve istismarı tanımlarını incelemek üzere yapılan çalışmada çocukların kol, çene, kulak, saçlı deri, yüz ve ellerde görülen yara berelerin fiziksel istismar olarak değerlendirdikleri bildirilmiştir (Uysal, 1998, s. 52). Başka bir çalışmada % 88,4 oranda bilek ve boyun gibi alanlarda kordon izi bulunması gibi belirtilerin de ebeveyn ya da başka biri tarafından çocuğun fiziksel istismara uğramış olduğunu düşündürdüğünü belirtilmiştir (Karaman, 1993, s. 45). Ayrıca Sarıbaş'ın (2013) çalışmasında çalışmaya benzer şekilde sorguladığı "Ağızda, dudaklarda ve gözlerde açıklanamayan yaralar ve

zedelenmeler” maddesine % 88,7 evet cevabı vermişlerdir. Benzer şekilde “Vücudun herhangi bir yerinde ısırma ya da ısırılmaya ilişkin izler” sorusuna % 88,4’ü evet diyerek cevaplamışlardır. “Vücutta farklı tonlarda morluklar” sorusuna ise % 78,7’si evet olarak cevaplamışlardır. “El ve ayaklarda morluklar” ifadesine ise % 64,7 evet diye cevaplanmıştır. Bu sonuçlar da çalışma sonuçları ile paralellik göstermiştir. Finkelhor (1984) çocukların uğradığı cinsel istismar sonucunda büyük travmalar geçirdiği ve bunun hayatlarını olumsuz etkilediğini belirtmiş bu noktada çocukların da istismarı tanıma noktasında hazırlanacak eğitim programlarının filmlerle desteklenmesinin önemine işaret etmiştir.

Cinsel istismar toplum içinde gizil kalan bir özellik göstermiştir. Çoğu zaman ailenin içinde kalan ya da görmezden gelinen bu durumun tespiti için öğretmenlerin bilgi sahibi olması gereklidir. Öğretmenlerin cinsel istismar belirtilerini tanıma düzeyleri incelendiğinde “Sık ve devamlı cinsel oyun” (% 66,2) ve “Yabancılardan korkma” (% 66,0) maddelerine belirtilen düzeyde evet şeklinde görüş bildirmişlerdir. Sarıbaş (2013)’ın çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşmış ve aynı sorulara evet düzeyinde cevap vermişlerdir. Çalışmada okul öncesi öğretmenleri cinsel istismarın fiziksel belirtileri arasında yer alan “Çocukta yeme ve uyku bozuklukları” (% 58,0), “Altını ıslatma, parmak emme, tırnak yeme gibi davranış sorunları” (% 55,5), “Mide bulantısı şikâyetleri” (% 62,2) ve “İçe kapanık ve çekingen olma” (% 50,4) maddelerine belirtilen oranlarda kısmen düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Benzer şekilde Sarıbaş (2013)’ın çalışmasında da aynı sorulara kısmen şekilde cevap alınmıştır. Bu sonuç öğretmenlerin cinsel istismara bağlı olarak meydana gelen somatik şikâyetler konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığını göstermektedir. Bu nedenle öğretmenlerin cinsel istismarın çocuklarda yeme, uyku ve davranış bozuklukları konusunda ayrıntılı bir şekilde eğitilmeleri önemlidir.

Çalışmada bütün istismar türleri açısından değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenlerinin en çok fiziksel istismar belirtilerini istismar ile ilişkilendirdikleri görülmüştür. Duygusal ve cinsel istismarın belirtilerini ya tanıyamamakta ya da istismar ile ilişkilendirmemekteyler. Diğer bir deyişle duygusal istismar ve cinsel istismarı tanımakta yeterli bilgi ve beceriye sahip değillerdir. Benzer şekilde başka çalışmalarda da en fazla cinsel istismarı değerlendirmek konusunda yeterli olmadıklarını söylemiştir (Walsh, 2005, s. 34). Pala (2011) çalışmasında öğretmenlerin en çok cinsel istismarı değerlendirmede kendisini hazırlıksız hissettiklerini söylemişlerdir. Ayrıca Pala (2011) çalışmasında öğretmenlerin en çok duygusal istismarı tanımada kendilerine güvendiklerini belirlemişlerdir. Bununla birlikte çalışma sonucundan farklı olarak Kenny (2004) çalışmasında öğretmenlerin belirlemede en başarılı oldukları istismar türünü cinsel istismar türü olarak belirlemiştir. Sonrasını duygusal istismar ve fiziksel istismarın belirlenmesi olarak belirtmiştir.

İstismarın tespiti bu durumun görünür hale gelmesi için yeterli değildir. Hem bireysel hem de toplumsal düzeyde istismarın görünür hale gelmesi, gerekli tedbirlerin alınması ve gerekli rehabilitasyon çalışmalarının yapılabilmesi için ihmal ve istismarın bildirimlerinin yapılması çok önemlidir. Çalışmada, okul öncesi öğretmenleri “Çocuk istismarı şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusuna %97,5, “Öğretmen olarak çocuk istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusuna %98,3 ve “Ahlaki anlamda çocuk istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusuna ise %97,5 oranda evet düzeyinde görüş bildirmişlerdir. Çalışma sonucundan da anlaşılacağı üzere öğretmenler bildirim yapılması gerekliliğine inanmaktadırlar. Benzer şekilde Sarıbaş’ın (2013) çalışmasında da “Çocuk istismarı şüphesini kanunlara

göre bildirmek zorunda olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusuna %90,0 “Öğretmen olarak çocuk istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusuna %98,7 ve “Ahlaki anlamda çocuk istismarı şüphesini bildirmekten sorumlu olduğunuzu düşünüyor musunuz?” sorusuna ise %100 oranda evet yanıtı alınmıştır. Çalışma sonucundan farklı olarak Kenny (2004) çalışmasında öğretmenlerin sadece %13’ü ihmal ve istismarı yasal olarak bildirmek zorunda olduğunun farkında olduğu anlaşılmıştır. Bu noktada ülkemizde eksikler olsa da öğretmenlerin hem ahlaki hem de yasal açıdan istismarı bildirmek noktasında iyi bir durumda olduğu düşünülmektedir. ÇKK (Çocuk Koruma Kanunu)’nın 6. maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği üzere “*Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetlere bildirmek zorundadır* (ÇKK, 2006). Ayrıca TCK’(Türk Ceza Kanunu)nın 278. ve 279. maddelerinde suçu bildirme ve kamu görevlilerinin suçu bildirmedeği durumda uygulanacak cezai işlem açıklanmaktadır (TCK, 2009). Bir başka önemli konu ise istismarı tespit eden öğretmenlerin durumu kime bildireceklerine yönelik görüşleridir. Çünkü doğru adrese yapılmayan bir bilgilendirme hiçbir anlam ifade etmeyecektir. Çalışmada öğretmenler istismar vakalarının bildirmesi için en öncelikli birimi sağlık müdürlüğü olarak görmüşlerdir. Sağlık müdürlüğünü okul aile birliği, sosyal hizmetler müdürlüğü, polis, milli eğitim müdürlüğü ve okul yönetimi olarak devam etmiştir. Sarıbaş’ın (2013) çalışmasında ise okul aile birliği sağlık müdürlüğünün önüne geçmiştir. Çalışmada öğretmenlerin ilk başvuru merkezi olarak sağlık müdürlüğünü görmeleri kurum içi bir bildirim basamağının olmamasının göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmada öğretmenlerin bildirim konusunda bir fikir birliğine varamamaları kurum bildirim işleyişinde ki eksikliğin göstergesidir. Bu noktada çocukla çalışan her kurumun kendi yapısı özelinde başlayıp merkezde kolluk ve sosyal hizmetler müdürlüğüne uzanan bir bildirim şeması olması, gerekli olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada duygusal istismar ($U = 297,50$; $p > .05$), fiziksel istismar ($U = 268,00$; $p > .05$) ve cinsel istismar ($U = 330,50$; $p > .05$) belirtileri, cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermemiştir. Çalışma sonucundan farklı olarak Sarıbaş’ın (2013) çalışmasında duygusal istismarı tanıma yeterliliğinin kadın öğretmenlerde erkek öğretmenlere göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu görülmüştür. Ancak yine Sarıbaş’ın (2013) çalışmasında fiziksel ve cinsel istismar belirtilerinin tanınması açısından ise çalışma verileri ile paralellik gösterip cinsiyet değişkeni açısından bir farklılık görülmemiştir.

Çalışmada çocuk istismarın olması durumunda yetkililere bildirme durumunun cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılaşma oluşturmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Çalışma sonuçlarına göre eğitim durumu açısından okul öncesi öğretmenlerin çocuk istismarı belirtilerinden duygusal istismar ($H_{(2)} = 6,75$; $p < 0,05$) anlamlı bir farklılığa sahip iken, fiziksel istismar ($H_{(2)} = 4,44$; $p > 0,05$) ve cinsel istismar ($H_{(2)} = 3,08$; $p > 0,05$). belirtileri eğitim durumu açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Çalışma sonucuna benzer şekilde Sarıbaş’ın çalışmasında da eğitim durumu ile istismar belirtileri tanınması arasında bir ilişki olmadığı bildirilmiştir ($p > 0,05$). Ayrıca öğretmenlerin çocuk istismarını yetkililere bildirme durumunun eğitim düzeyine göre anlamlı bir fark oluşturmadığı tespit edilmiştir ($H_{(2)} = 2,33$; $p > 0,05$). Bu durum okullarda istismar belirtileri açısından verilen eğitimin farklılık göstermediği şeklinde yorumlanmıştır.

Öneriler

- Öğretmenlerin istismar belirtilerini tanımları açısından gerek okul eğitimlerinde müfredata eklenecek gerekse de kurumlarda hizmet içi eğitimler ile desteklenmesi önerilmektedir.
- Okullarda olası istismar durumunun tespitinde öğretmenlerin hangi yolu izleyeceğine dair istismar bildirim zinciri oluşturulmalı ve bu konuda öğretmenler bildirilmelidir.
- Öğretmenlerin olası bir istismar durumunu bildirmedikleri durumda yasal olarak sorumlu oldukları konular konusunda bilgilendirilmesi önerilmektedir.
- Konunun eğitim sisteminin her kademesinde kazandırılmasını sağlamak amacıyla ders halinde okutulmasına yönelik gerekli girişimlerin MEB ve YÖK çerçevesinde eğitim programları oluşturularak ortaya konulması önerilmektedir.

Kaynakça

- Akyüz, E., (2018). Çocuk hukuku. *Pegem atf indeksi, North America*, <http://pegemindex.net/index.php/Pati/article/view/3273>. Erişim Tarihi, 19.10.2018
- Aral N. & Gürsoy F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı, *Milli Eğitim Dergisi*, 151 (5), 44-50.
- Bahar, G., Savaş, H.A., & Bahar, A. (2009). Çocuk istismarı ve ihmali, Bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4 (12), 51-65.
- Bulut, S., & Karaman, H. B., (2018). Engelli bireylerin cinsel, fiziksel ve duygusal istismarı, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 19 (2), 277-301.
- Cirit C. (2015). *Aile sağlığı ve merkezlerinde çalışan sağlık profesyonellerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalıkları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Cüceloğlu D. (2003). *İnsan ve davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çelik, İ. (2018). Can the reason for sexual abuse of children be inadequacy in sexual education?. *Universal Journal of Educational Research*, 6(4), 798-802.
- Çocuk koruma kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5395.pdf> Erişim Tarihi, 19.10.2018
- Dereobalı, N., Çırak Karadağ, S., Sönmez, S. (2013) Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismarı, ihmali, şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, (14)1, 50-66.
- Erol, D. (2009). *Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları Eskişehir ili örneği*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Gölge, Z.B., Hamzaoğlu N., ..&Türk B. (2012). Sağlık çalışanlarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeylerinin ölçülmesi. *Adli Tıp Dergisi*. 26 (2). s.86-96
- Hilal A. (2005). Çocukta fiziksel istismar. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 14(3), s. 403-409.

- Johnson C. (1996). Abuse and neglect of children. In, s. Nelson WE, Behrman RE, Kliegman RM, Arvin AM eds. Textbook of Pediatrics. 15 th ed. Philadelphia, s. WB Saunders Company, 112-21.
- Kara B, Biçer Ü, ve & Gökalp A.S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, s. 140-151.
- Karaman, Y. (1993). *İlkokul öğretmenlerinin gözlemlerine göre çocukların aileleri tarafından ihmal ve istismarı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karasar, N. (2007). *Araştırmalarda rapor hazırlama*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kenny MC. (2004). Teachers' attitudes toward and knowledge of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 28 (12), s. 1311-1319.
- Keskin G, Çam O. (2005). Çocuk cinsel istismarına psikodinamik hemşirelik yaklaşımı. *Yeni Symposium*, 43(3), s. 118-125.
- Kesner JE, & Robinson M. (2002). Teachers as mandated reporters of child maltreatment, s. comparison with legal, medical, and social services reporters. *Children and Schools*, 24 (4), s. 222-231.
- Kuğuoğlu S. (2004). *Çocuk ihmali ve istismarı. İçinde, s. Acil Bakım Kitabı*. Ed, Şelimen D, Yüce Yayın Tavaslı Matbaası, İstanbul, 577-599.
- Pala, B. (2011). *Geleceğin öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve farkındalık düzeyleri*. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. Tıp Fakültesi Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Polat O. (2001). Çocuk hakları ve adli tıp. *Adli Tıp Dergisi*, 15 (3), s. 53-75.
- Sarıbaş A. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Sönmez, S. (2017). Rehber öğretmenliğin murphy yasaları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 6(4). 2741-2751.
- Şahin F. (2002). Çocuk ihmali, Tanı ve tedavide hekimler için ipuçları. *Klinik Pediatri Dergisi*, 1(3), s. 103-106.
- Şahin F. (2006). *Çocuk İstismarının tanıtımı, epidemiyolojisi ve multidisipliner yaklaşımın önemi. Çocuk istismarı ve İhmaline Multidisipliner yaklaşım*. Ankara. Ankara Üniversitesi basımevi, Ankara, 5-8.
- Şahin F. (2006). Çocuk ve cinsel istismar. *Çocuk Çocuk Dergisi*, 56, s. 34-35.
- TCK (2009), <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf>, Erişim Tarihi, 19.10.2018.
- TDK (2019), Encest, www.tdk.gov.tr adresinden 19.03.2019 tarihinde alıntılanmıştır.
- Topbaş M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı, Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), s. 76-80.
- Tugay D. (2008). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Tuna S. (2010). *Aile içi çocuk istismarı, Annelerin Bazı Risk Faktörleri Açısından İncelenmesi.*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turla A, Aker S, Canbaz S, & Peşken Y. (2005). Samsun merkez sağlık ocağı'nda görev yapan pratisyen hekimlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve tutumları. *Sted Dergisi*, 14 (11), 241-246.
- Turla A. (2002). Çocuk istismarı ve ihmali olgularına tıbbi yaklaşım. *OMÜ Tıp Dergisi*, 19(4), 291-300.
- Uysal A. (1998). *Çocuk ihmali ve istismarı belirti ve risklerini tanılamada hemşire ve ebelerin bilgi düzeyinin belirlenmesi.*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ünal F. (2008). Çocuk istismar ve ihmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12) 1, 9-18.
- Walsh, K., Beridstok R., Frrell A., & Schweitzer R., (2005). Critical factors in teachers' detecting and reporting child abuse and neglect implications for practise, *Quennsland Universty of Tecnology, Queensland*, 3 (5), 32-44.
- Wood, J.N. & Ludwig, S. (2010). Child abuse. (Eds. Fleisher, G.R. & Ludwig, S.). *Textbook of Pediatric Emergency Medicine*. 6th Edition. p.1656-1700. Philadelphia, s. Wolters Klewer Lippincott Williams & Wilkins.
- Yılmaz G. (2006). Çocuk istismarı ve ihmali nedir. *Çocuk Çocuk Dergisi*, 56, 32-33.
- Yolcu H. (2010). İstismara uğramış çocuğa eğitim ortamında yaklaşım, rehber öğretmenin rolü. *EğitimEğitim, Bilim ve Toplum Dergisi*, 25, 62-92.
- Yörükoğlu M. (1992). *Çocuk ruh sağlığı*. Özgür Yayın-Dağıtım, İstanbul, 15-20.
- Yulaf Y., Gümüştas FÖ. (2013). Çocuk ve ergenlerde cinsel istismarın psikiyatrik sonuçlarını etkileyen faktörler. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 16 (4), 152-160.